

Stadsbyggnadskontoret
Strategiska avdelningen
Cristina Björn
Tfn 508 264 66
Dnr 2003-05892-33

SBN 2003-06-12

Gatu- och fastighetskontoret
Region Ytterstad
Tomas Victorin
Tfn 508 270 80
Dnr 03-920-1208

GFN 2003-05-27

Miljöförvaltningen
Plan och miljö
Magnus Lindqvist
Tfn 508 28 937
Dnr 2003-001742-217

MHN 2003-05-19

Till

Stadsbyggnadsnämnden
Gatu- och fastighetsnämnden
Miljö- och hälsoskydds-nämnden

**Ansökan om ny koncession för befintliga kraftledningar 220 kV
ingående i den s k Stockholmsringen – yttrande till Energimyndigheten**

FÖRSLAG TILL BESLUT

Nämnderna överlämnar och åberopar detta tjänsteutlåtande till
Kommunstyrelsen och meddelar Energimyndigheten att stadens yttrande
lämnas av Kommunstyrelsen.

Detta beslut bör förklaras omedelbart justerat.

Ingela Lindh

Olle Zetterberg

Elisabet Söderström

SAMMANFATTNING

Birka Nät AB, numera Fortum, har ansökt om ny koncession för befintliga 220 kV kraftledningar i den s k Stockholmsringen. Stockholmsringen består av luftledningarna Järva-Beckomberga-Bredäng-Älvsjö-Skanstull och Högdalen-Skanstull samt tunnelförlagda kablar på sträckan Skanstull-Värtan.

Förvaltningarna konstaterar att ansökan idag delvis blivit inaktuell genom de senaste årens förhandlingar för att markförlägga luftledningar på flera delsträckor.

Förvaltningarna anser att en förnyelse av koncessionen behöver prövas mot en samlad långsiktig energiförsörjningsplanering för Stockholm och för regionen, där även miljö- och hälsoeffekter vägs in, och delar inte sökandens uppfattning att ny koncession kan medges trots miljöproblem och motstående anspråk på aktuella markområden. Kontoren tillstyrker att koncession beviljas för 15 år framåt i tiden, dvs t o m år 2016. Under förutsättning att avtalet godkänns i gatu- och fastighetsnämnden om markförläggning av ledningssträckan Solberga-Skanstull bör koncession inte ges för luftledning vid denna sträcka. För avsnittet Järva-Beckomberga, där både Stockholm och Sundbyberg starkt uttryckt önskemål om markförläggning av luftledningen, bör en kortare koncessionstid än 15 år övervägas.

UTLÅTANDE

Ärendet

Miljö- och hälsoskyddsnämnden, stadsbyggnadsnämnden och gatu- och fastighetsnämnden har för yttrande till kommunstyrelsen senast den 21 maj, erhållit rubricerat ärende. Ärendet har även remitterats till stadsledningskontoret. I egenskap av markägare har gatu- och fastighetskontoret erhållit ärendet för yttrande direkt till Energimyndigheten senast den 31 maj.

Ärendet avser ny koncession för befintliga kraftledningar 220 kV runt Stockholm, den s k Stockholmsringen. Birka Nät AB, numera Fortum, yrkar att Energimyndigheten lämnar tillstånd att bibehålla och driva de aktuella ledningarna. Stockholmsringen består av luftledningarna Järva-Beckomberga-Bredäng-Älvsjö-Skanstull och Högdalen-Skanstull samt tunnelförlagda kablar på sträckan Skanstull-Värtan, se karta nedan.

Ställverken ingår ej i ansökan. Ej heller ingår den ledningssträcka av Stockholmsringen som berör Nationalstadsparken, genom att denna först ska tillåtlighetsprövas av regeringen enligt Miljöbalken.

Koncessionen för Stockholmsringen upphörde att gälla vid årsskiftet 2000/2001. Stockholms Energi Elnät lämnade i december 1998 in en ansökan om gemensam, förlängd koncession för ledningarna i Stockholmsringen. Ansökan var inte komplett bl a saknades en fullständig miljökonsekvensbeskrivning. Ärendet kompletterades i maj 2001, och Energimyndigheten har nu sänt ut ärendet på remiss.

Kommunstyrelsen yttrade sig till Stockholm Energi Elnät under 1999 med kommentarer över en preliminär miljökonsekvensbeskrivning. Ärendet remitterades till stadsbyggnadsnämnden och som förvaltningsremiss till miljöförvaltningen. I samband med att ansökan kompletterades 2001, deltog miljöförvaltningen i samråd om miljökonsekvensbeskrivningen hos Birka Nät.

I remissen ingår följande handlingar:

- ? Teknisk beskrivning, markägarförteckning, karta m m.
- ? Kompletterande uppgifter till ursprunglig ansökan, daterad maj 2001.
- ? Miljökonsekvensbeskrivning, daterad maj 2001.

Genom att ansökan lämnats in före miljöbalkens införande, prövas ärendet enligt Lagen om hushållning med naturresurser m m, och miljökonsekvensbeskrivningen handläggs enligt tidigare bestämmelser i MKB-förordningen.

Kommunstyrelsens yttrande 1999

Kommunstyrelsens kommenterade i yttrandet 1999 den preliminära miljökonsekvensbeskrivningen, framför allt uppgifterna om magnetfältsutbredningen och om att antalet berörda boende behövde kompletteras. Kommentarer från stadsbyggnadsnämnden rörde behovet av analys av kraftledningens inverkan i stadslandskapet och behovet av att anpassa ledningen till pågående planering för ändrad markanvändning.

FÖRVALTNINGARNAS SYNPUNKTER

Att pröva ny koncession för befintliga ledningar

Ansökan prövas enligt den nya ellag som gäller sedan 1997. Bestämmelserna om ny koncession för befintliga ledningar, innebär att anläggningens lämplighet från allmän synpunkt prövas på nytt. Enligt förarbetena möjliggörs härigenom en omprövning när det gäller avvägningen mellan nätägarens intressen och andra samhällsintressen. Prövningen bör vidare ske enligt plan- och bygglagen och hushållningsbestämmelserna i dåvarande naturresurslagen i syfte att säkerställa en allsidig bedömning av ledningens sträckning. Vidare framgår att om det skulle visa sig nödvändigt att helt eller delvis behöva flytta en ledning, för att en förlängning av giltighetstiden ska kunna beviljas, kan hela kostnaden komma att falla på ledningsinnehavaren. Koncessionen får förlängas med fyrtio år. Om det finns särskilda skäl eller om sökanden begär det får kortare tid bestämmas.

Ansökan är idag inaktuell för vissa delsträckor

Genom att koncessionsärendets handläggning har fördröjts inom Energimyndigheten har det på en rad punkter förlorat sin aktualitet. Under de senaste åren har möjligheterna att markförlägga luftburna kraftledningar för att ge förutsättningar för att utveckla bostadsbebyggelse m m undersökts. Gatu- och fastighetskontoret redovisade i ett tjänsteutlåtande den 25 april 2001, som godkändes av gatu- och fastighetsnämnden den 29 maj 2001, förutsättningar för att markförlägga olika avsnitt av luftledningarna i Stockholmsringen m m.

- För sträckan Solberga-Skanstull har nyligen ett förslag till avtal om att ersätta luftledningen med kabel i mark upprättas mellan gatu- och fastighetskontoret och Fortum (mars 2003). Förslaget bordlades i gatu- och fastighetsnämnden den 22 april.

- För sträckan Järva-Beckomberga pågår förhandlingar om markförläggning av luftledningarna mellan Sundbyberg/Stockholm visavi både Fortum och Svenska Kraftnät.

- Utanför Stockholms stad har överenskommelse träffats med Solna stad om att markförlägga luftledningen för sträckan Bergshamra-Järva.

- För kraftledningssträckningen genom Nationalstadsparken pågår hos regeringen s k tillåtlighetsprövning enligt miljöbalken. Kommunfullmäktige yttrade sig till regeringen den 2 september 2002 (utl 2002:84). Fortum har själv föreslagit att koncessionstiden begränsas till 2015 för att utreda och genomföra ändringar av ledningarnas dragning. Förhandlingar har inletts om att ersätta luftledningen med kabel.

- Birka Nät AB har försålts och Stockholms stads inflytande i bolaget har upphört.

Behov av både kommunal och regional energiplanering

Elkraftförsörjningen till och i Stockholm är utomordentligt viktig. Regionen förväntas växa starkt under de närmaste åren – enbart i Stockholms stad kan befolkningsmängden komma att växa med 150 000 personer fram till 2030.

Kommunerna har skyldighet att bedriva energiplanering enligt lagen om kommunal energiplanering (SFS 1977:439). Inom staden är det stadsbyggnadsnämnden som har det formella ansvaret för energiplaneringen. I mitten av 1990-talet då staden ägde eller hade starkt inflytande över Stockholm Energi respektive Birka fördes dock energiplaneringen i praktiken över till bolaget. Idag råder en ny situation. Behovet av energiplanering har aktualiserats i och med att staden inte längre har något ägande i bolaget men också genom stadsbyggnadsnämndens uppdrag till stadsbyggnadskontoret att planera för Stockholm år 2030. Stadsbyggnadskontoret har mot denna bakgrund återupptagit energiplaneringsarbetet.

Elförsörjningen för Stockholm behöver även ses i ett regionalt sammanhang. Kontoren konstaterar att regionplane- och trafiknämnden för en tid sedan aktualiserade behovet av en regional plan för elförsörjningen. För att ge möjlighet till överblick och helhetstänkande efterfrågar man en regional analys av situationen med målsättningen att redovisa ett framtida regionnät avseende kapacitet och fysisk utformning, där även finansiering av förändringar behandlas. Ett samarbete förutsätts mellan nätbolagen, kommunala, regionala och statliga myndigheter.

Det är med en långsiktig elförsörjningsplanering som grund som koncessionen för Stockholmsringen och även anslutande inmatningsledning till regionen och Stockholm behöver prövas. Enligt vad kontoren inhämtat saknas långsiktiga planer för hur den växande storstaden ska försörjas med elektricitet i framtiden. De olyckliga och upprepade elavbrotten visar att det är angeläget att elfrågorna planeras med största allvar både på kortare och längre sikt. Funktionsuppdelningen i flera nätbolag och producenter liksom genomförda privatiseringar har gjort att ingen myndighet eller företag har övergripande ansvar.

Stockholmsringen

Stockholmsringen med ingående ställverk liksom anslutande inmatningsledning till Stockholm är till stora delar ungefär 50 år gamla. Kraftledningarna är en del också av det nationella elnätet med en funktion att transportera el mellan södra och norra Sverige, särskilt som reserv vid ledningshaverier i det övergripande nätet. Kraftledningarna utgörs i huvuddelen av luftledning. De utgör tillsammans ett försörjningssystem för en tät stadsbygd som man inför framtiden kan starkt ifrågasätta.

Den kraftledningssträckning som är aktuell är befintlig. Möjligheterna att i den täta stadsbygden finna alternativa sträckningar ovan mark som är framkomliga, bedömer kontoren som mycket små.

Hur nödvändiga förstärkningarna av elförsörjningen ska klaras framgent är oklar. Sådana åtgärder kan vara att höja effekten och därmed kapaciteten. Förstärkt tillförsel kan samtidigt enligt kontorens mening göra vissa led

ningar i Stockholmsringen obehövligen och möjliggöra markförläggning av andra. Man måste lösa dessa frågor samlat.

Alternativ till befintliga luftledningar i stadsbygden är olika former av kabelförläggning (bergtunnel, kulvert, direkt i mark, sjökabel). Alternativen har studerats i olika omfattning. Gemensamt för alternativen är att de är kostsamma. Åtgärder som sjöledning eller samordning med de planerade trafiktunnlarna kan emellertid visa sig kostnadseffektiva.

Miljö och hälsa

Medföljande miljökonsekvensbeskrivning har i väsentliga delar genomförts i enlighet med stadsbyggnadsnämndens och miljöförvaltningens tidigare lämnade synpunkter. Miljökonsekvensbeskrivningen är nu välgjord med bra uppläggning och tydliga beskrivningar. De miljökonsekvenser som är aktuella är omgivningseffekter i form av magnetfält, ledningens påverkan i stadsmiljön, på natur-, kultur- och rekreationsvärden

De olika delsträckornas intrångseffekter och påverkan på omgivningen samt antal bostäder som exponeras för magnetfältsnivåer $>0,2 \text{ ?T}$ respektive $>1,0 \text{ ?T}$ beskrivs utförligt. Av redovisningen framgår att totalt cirka 1500 bostäder inom Stockholm berörs av magnetfältsnivåer över $0,2 \text{ ?T}$, vilket är det värde som brukar anges som förhöjda nivåer. På en del sträckor har åtgärder för att begränsa magnetfältets utbredning genomförts. Den s k försiktighetsprincipen som tillämpas vid bedömning av magnetfältsexponering ger inte underlag att motivera ytterligare omfattande ombyggnadsåtgärder enbart i syfte att begränsa magnetfältsexponeringen. Däremot som ett delmotiv i diskussioner om t ex markförläggning av kabel. Luftledningar upptar och dominerar betydande delar av stadsmiljön, natur- och parklandskap och förrycker dess skala och struktur. De minskar trivselen och upplevelsena mycket påtagligt. I Stockholm kan t ex nämnas Nälsta dikes dalgång, ett av västerorts viktigaste parkstråk från Lunda till Ballsta, där landskapets stora skönhetsvärden föröds av kraftledningarna. Kyrksjölötens naturreservat och Nockebykogen, Sätmaskogen och Årstafältets utkanter störs också av kraftledningar. Även miljön på Lovön och Fågelön påverkas starkt av Stockholmsringen.

Kontoren anser att det vore mycket positivt om delar av luftledningarna i Stockholmsringen kan markförläggas. Vid en framtida diskussion om vilka delsträckor som är mest lämpade för detta bör även hänsyn tas till magnetfältsexponeringen till befintliga bostäder. Därmed kan en positiv minskning av magnetfältsexponeringen uppnås parallellt med att mark frigörs för bebyggelse och kraftledningens inverkan i stads- och naturlandskapet försvinner.

Markanvändning och finansiering

Stockholmsringen upptar en ledningsgata med en bredd av uppemot 150 meter och hindrar utbyggnad av tusentals bostäder och arbetsplatser i Stockholm, på kommunägd mark. Fortum anger att man är beredd att medverka till markförläggning och motsvarande om andra (dvs exploateringen) står för kostnaderna.

Här vill dock förvaltningarna peka på ledningsägarens ansvar att så långt möjligt begränsa miljö- och hälsoproblem. En förstärkning och utveckling av kapacitet och säkerhet kan också innebära behov av förändringar som kan påskynda omläggning av befintlig ledning. Självfallet måste ledningsägarna ta sitt ansvar för att reducera miljöproblemen. Samtidigt finns skäl för oro att man investerar fast sig ytterligare i en kortsiktig förnyelse av Stockholmsringen.

Ledningarnas förenlighet med översiktsplan och detaljplaner

Energimyndigheten har begärt att staden i yttrandet redovisar om anläggningen är förenlig med gällande översiktsplan samt gällande detaljplaner.

Översiktsplan

Stockholms översiktsplan 1999 (ÖP 99) antogs av kommunfullmäktige den 18 oktober 1999. Planen redovisar befintligt kraftledningsstråk med luftburna 220 kV ledningar och enstaka reservat för ombyggnader. Stockholmsringens luftledningar redovisas i planen och är därmed formellt förenliga med översiktsplanen.

Översiktsplanens underlag togs emellertid fram i mitten av 1990-talet och att koncessionstiden för kraftledningsnätet var på väg att gå ut ägnades därför föga uppmärksamhet. Planen togs därtill fram under lågkonjunktur då efterfrågan på mark för byggande inte var så hög. Idag är situationen en annan, vilket bl a framgår av stadens strävanden att på flera sträckor söka kabelförlägga ledningen för att på så sätt åstadkomma centralt belägen byggbar mark. Den aktualitetsprövning av översiktsplanen som kommer att ske i kommunfullmäktige under innevarande mandatperiod kommer att ta upp frågor om kraftledningsnätets utformning och därmed även Stockholmsringens områden.

Av koncessionsansökan framgår att man betraktar Stockholmsringens kraftledningar som riksintresse enligt hushållningsbestämmelserna i naturresurslagen/miljöbalken, vilket inte anges i ÖP99. Frågan om riksintresse eller ej är av intresse då avvägningar görs mot andra motstående intressen.

Detaljplaner

Stadsbyggnadskontoret redovisade i september 1999 till Birka Nät detaljplanesituationen för aktuella luftledningssträckningars direkta markanspråk, dvs utan att bedöma behovet av skyddsavstånd e d. Redovisningen ingår ej i handlingarna.

Sammanfattningsvis konstaterade kontoret att sträckningarna berör ett mycket stort antal detaljplaner av olika ålder. Detaljplanernas markanvändning liksom planernas redovisning i övrigt varierar. Vanligtvis passerar ledningarna på parkmark, på flera ställen korsar de gatumark eller

spårområden, på andra ligger de helt inom s k trafikområden. Det förekommer också att ledningarna passerar kvartersmark där detaljplanen anger att området

inte får bebyggas. Några planer anger bestämmelser om framdragande av elektrisk luftledning. Några kortare sträckor är ej detaljplanelagda.

Kontoret bedömde att detaljplanesituationen inte torde utgöra något formellt hinder för nytt koncessionsbeslut. Några delsträckor kommenterades emellertid.

Sträckningen Bromsten-Bällsta-Sundby-Beckomberga berör vid Bällsta och Sundby detaljplaner som har sitt ursprung i äldre avstyckningsplaner som är svårtolkade. Det synes som om ledningen passerar mark för enskilt bebyggande men ej är utnyttjade. Dessa äldre planer får emellertid p g a sin ålder och utformning betraktas som inaktuella.

Sträckningen Årsta-Enskede-Skanstull passerar intill Bägersta Byväg där området under kraftledningen anges som breddning av gatan. Breddningen är inte aktuell idag och således inte heller detaljplanen.

Förvaltningarnas förslag

Planeringen av Stockholms framtida energiförsörjning är en ytterst komplicerad uppgift som måste ses på lång sikt. Investeringsbehovet torde vara mycket stort framgent. P g a delat huvudmannaskap och delad finansiering, där invecklade och segdragna förhandlingar är nödvändiga, blir dessa frågor synnerligen svårlösta. Eftersom t ex en kabeltunnel kan kosta kanske 75 Mkr/km och bara Stockholmsringen omfattar ca 35 km luftledningar framstår en total tunnellsöning som utesluten inom överskådlig tid.

Förvaltningarna delar inte sökandens uppfattningen att ny koncession kan medges enligt ansökan trots miljöproblem och motstående anspråk på aktuella markområden. Tvärtom finns starka skäl för att koncessionen ska tidsbegränsas, dock så generöst att det möjliggör planering och finansiering av en utbyggnad och ändrad utformning av elförsörjningsnätet. En sådan tidsbegränsning bör inte gälla mer än femton år framåt i tiden. Kontoren tillstyrker således att den begärda koncessionen beviljas t o m år 2016. Under förutsättning att avtalet godkänns i gatu- och fastighetsnämnden om markförläggning av ledningssträckan Solberga-Skanstull bör koncession inte ges för luftledning. För avsnittet Järva-Beckomberga, där både Stockholm och Sundbyberg starkt uttryckt önskemål om markförläggning av luftledningen, bör en kortare koncessionstid än 15 år övervägas.